

بررسی جامعه مطلوب از دیدگاه امام علی (ع)

نویسنده: مهدیه زعفری زاده

انتشارات پندار قلم

۱۳۹۷

سرشناسه

: زعفری زاده، مهدیه، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور

: بررسی جامعه مطلوب از دیدگاه امام علی (ع) / نویسنده مهدیه زعفری زاده.

مشخصات نشر

: تهران: پندار قلم، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری

: ۹۲ ص.

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۰۳-۴۳-۶

وضعیت فهرست نویسی

: فیبا

موضوع

: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- سیاست و حکومت

موضوع

: -- Politics and government ۶۶۱-۶۰۰ Ali ibn Abi-talib, Imam I,

موضوع

: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره سیاست و حکومت

موضوع

: -- Views on politics and government ۶۶۱-۶۰۰ Ali ibn Abi-talib, Imam I,

موضوع

: اسلام و سیاست

موضوع

: Islam and politics

موضوع

: اسلام و سیاست

موضوع

: Islam and politics

رده بندی کنگره

: ۷۰۲ ۱۳۲/۶۷ ۱۱۲ BP

رده بندی دیویی

: ۶۵۸/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی

: ۵۲۸۵۹۴۰

بررسی جامعه مطلوب از دیدگاه امام علی (ع)

نویسنده: مهدیه زعفری زاده

ناشر: پندار قلم

تهران-۱۳۹۷

چاپ: اول

سرا ۱۰۰۰

قطع: وزیری

طراحی جلد: آتلیه تصویر گران پندار قلم

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۰۳-۴۳-۶

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب:

مقدمه	۵
جامعه	۷
منشأ پیدایش جامعه	۹
الف. نیاز انسان‌ها به همکاری با یکدیگر برای رشد معنوی	۹
ب. نیاز انسان به همکاری دیگران برای دفاع از خویش	۹
ج. نیاز انسان به عاطفه و محبت	۱۰
د. عدم توانایی انسان در پیش بردن همه چیزبندی‌ها	۱۰
وظایف و مسئولیت‌ها در جامعهٔ آرمانی	۲۲
الف. رؤسا و کارگزاران ارشد دولتی	۲۲
ب. نظامیان و سپاهیان	۲۴
ج. مسئولان امور مالی (گیرندگان مالیات، نرخ‌گذاران، ناظران بر خرید و فروش)	۲۴
د. نویسندگان و منشیان	۲۵
مفاهیم هستی‌شناسانه در جامعه آرمانی دوست	۲۷
عدالت قضایی و شرایط اجرای آن	۲۹
خیرخواهی نسبت به زمامداران	۴۰
ویژگی‌های جامعه مطلوب از دیدگاه حضرت علی علیه السلام	۴۲
۱- مشارکت مردم در امور سیاسی اجتماعی	۴۲
مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی	۴۳

- ۲- پابندی مردم و رهبران به تعهدات متقابل ۴۵
- ۳- تحقق تحولات بنیادین در جامعه ۴۸
- محور وحیه تملق، چاپلوسی و ستایش ۵۲
- ۴- وجود آزادی های سیاسی، اجتماعی ۵۳
- ۵- شایسته سازی، لیاقت محوری ۶۰
- ۷- برابری در مقابل قانون ۶۷
- ۸- فراگیر شدن فرهنگ «استگه» و پرهیز از خشونت ۶۸
- دوری از خشونت و خونریزی، حمایت ۷۰
- ملایمت و عطفوت نظام سیاسی ۷۱
- ۹- محوریت حرمت انسانی و ارزش های الهی در نظام اقتصادی ۷۳
- الف) فقر و نقش آن در انحطاط جامعه ۷۴
- ب) تقدم حرمت انسانی بر درآمد اقتصادی ۷۶
- ۱۰- مبارزه با ظلم و ستم ۷۸
- ۱۱- همسانی زندگی مادی رهبران با عموم مردم ۷۹
- بحث و نتیجه گیری ۸۴
- منابع ۸۵

جامعه مطلوب از آرزوهای دیرین بشر است که همواره ذهن متفکران و مصلحان را به خود مشغول داشته و هر یک به فراخور علم و آگاهی خود، ویژگی‌هایی را برای آن برشمرده‌اند. جامعه‌ای که امیر مؤمنان حضرت علی (علیه‌السلام) به دنبال ایجاد آن بود جامعه‌ای است که در هر یک از حوزه‌های سیاست، فرهنگ و اقتصاد دارای ویژگی‌هایی است که جهت‌گیری کلی آن‌ها سعادت دنیوی و اخروی انسان‌هاست.

حضرت علی علیه‌السلام گامی بزرگ از عصمت و امامت‌شان برای ما شیعیان یکی از بزرگ‌ترین دانشمندان و متفکران بشریت به شمار می‌روند و در زمینه‌های مختلف علمی، دارای آراء و دیدگاه‌های عمیق و ناب می‌باشند. امام علی علیه‌السلام بعد از قبول حکومت، با تکیه بر علم و بینش عمیق خود در پی ساختن جامعه‌ای مطلوب مبتنی بر عدالت برآمد، اگرچه امام علیه‌السلام در این راه موفقیت چندانی کسب نکرد ولی اندیشه‌ها و دیدگاه‌های روشنگر آن حضرت در این خصوص، به‌عنوان الگویی بی‌نظیر برای همیشه در تاریخ باقی ماند.

برای شناخت جامعه مطلوب از دیدگاه امیرالمؤمنین (ع) ارائه تعاریف هستی‌شناسانه از چهار مفهوم «انسان، جامعه، دنیا و غایت ضروری» است. ارائه این تعاریف به ترسیم خطوط و زوایای کلی جامعه آرمانی و شناخت ارزش‌های فرهنگی مبتنی بر آن کمک می‌کند. پیشاپیش باید متذکر شد که جامعه آرمانی امیرالمؤمنین از ویژگی‌های اتوپیایی صرف را که فیلسوفان و حکمای همانند افلاطون بدان پرداخته‌اند، ندارد، بلکه در دوران حکومت - هرچند کوتاه آن حضرت بر جامعه اسلامی، کمابیش جلوه و تحقق عینی و واقعی نیز به

خود گرفت و حتی در اندیشه‌های آن حضرت، سازوکارهای رسیدن به چنین جامعه‌ای شناسایی و پیش‌بینی شده‌اند.

امام علی علیه‌السلام در فرمان خود خطاب به حاکم مصر، وظایف و تعهدات حکومت را در چهار دسته کلی تقسیم‌بندی می‌نماید؛ این چهار گروه عبارت‌اند از: ۱- سامان‌دهی به وضع اقتصادی جامعه ۲- ایجاد امنیت و دفع دشمن ۳- تلاش برای اصلاح مردم (توسعه انسانی) ۴- عمران و آبادانی کشف حضرت علی علیه‌السلام در یک نگرش کلی دیگر، از جمله تعهدات نظام سیاسی در یک جامعه مطلوب را این می‌داند که در سایه امنیت آن، مؤمن و کافر هر کدام به کار خویش مشغول شوند و امور اقتصادی جامعه سروسامان یابد و امنیت داخلی و خارجی تأمین شده و حقوق ضعیفان و ناتوانان ایمال نگردد؛ و اگر این گروه، به اشتباه درمی‌یافتند که علی علیه‌السلام بر باطل است باز هم مهم نبود چراکه، حضرت علی علیه‌السلام رسالت خویش را انجام داده بود، زیرا یکی از ارکان‌های حکومتی امام علیه‌السلام این بود که مردمی تربیت کند که با عقل چون و چرا گرفتار مسائل برخورد کرده و برای تشخیص راه درست و نادرست، عقل خود را به کار بسته و در درون آن به نتیجه قطعی و عقلانی، از اعتقادات و یافته‌های خود دفاع کنند. حضرت علی علیه‌السلام معتقد است اگر نخبگان به وظایف خویش عمل نکرده، از راه راست منحرف شوند و دانسته یا ندانسته به ستم در سطح سیستم و جامعه بپردازند، مردم نه تنها نباید از آن‌ها اطاعت کنند، بلکه باید بادل، زبان، قلم، بیان و به هر نحو ممکن به هدایت یا مخالفت با آنان برخیزند تا بالاخره یا

امور به اصلاح گراید یا اینکه نخبگان قدرت را ترک گفته و افراد لایق‌تری جایگزین آنان گردند."

جامعه‌ای که در آن شایسته‌سالاری حاکم است و همه مردم نسبت به امور جامعه احساس وظیفه می‌کنند و از عمران و آبادانی آن گرفته تا انتخاب رهبران و زمامداران مشارکت دارند. چنین جامعه‌ای علاوه بر آزادی‌های معمول همچون آزادی انتخاب، آزادی بیان و آزادی احزاب، جمعیت‌ها به دنبال آزادی بالاتری است و آن آزادی انسان از قیدوبندهایی است که مانع از سر او سببی رشد و کمال می‌شود.

در این جامعه قانون و عدل مناری بر روابط حاکم است و همگان در برابر آن یکسان‌اند و نسبت به کسی تبعیض روا نداشته می‌شود. علاوه بر قانون از مهم‌ترین ویژگی‌های این جامعه پیروی از حق در همه حال است. هر که به زیان شخص باشد و یا بی‌آنکه اجباری در کار باشد.

جامعه

از لحاظ لغوی ریشه جامعه از جمع به معنی گردآوردن چیزی از نفقه و جدایی است و «تجمع» و «استجماع» و «المجموع» نیز به معنای کسانی است که راینجا و آنجا گرد هم آمده باشند. «جمع» اسمی است که برای گروه انسان‌ها به کار می‌رود و «مجمعه» مانند جمع است و آن را در مورد جماعت غیر انسان‌ها نیز به کار برده‌اند؛ مثل جماعه الشجر و جماعه النبات. مطابق با این تعاریف، جامعه به معنی گردآمدن، جمع شدن، گروه و... می‌باشد.